

listićka, tim prije jer je oprema knjige veoma bogata. Iako je u impresumu kao nakladnik naveden Organizacijski odbor Dužijance 2011., na naslovnici je dodan i Hrvatski kulturni centar „Bunjevačko kolo“, što može zbuniti čitatelja pri odgovoru na pitanje tko je nakladnik.

Katarina Čeliković

Josip Špehar, *Šokci (O nazivu, podrijetlu i pripadnosti)*, Franjevački samostan sv. Marije u Baču, [Bač, 2011.], 32 str.

Fra Josip Špehar (Križ, Moslavina, 1951.) dugogodišnji gvardijan Franjevačkoga samostana u Baču, uz posljednjih godina objavljene dvije knjižice o franjevačkome samostanu u Baču (*Franjevački samostan u Baču*, Platoneum, Novi Sad, 2008. – objavljena na srpskom jeziku, iako je autorski tekst na hrvatskom; *Franjevački samostan Bač : kronološki pregled*, Franjevački samostan sv. Marije u Baču, Bač, 2012.) te zbirke duhovnih misli (*Zlato kojim se nebo ku-*

puje : izreke o molitvi i duhovnom životu, Franjevački samostan sv. Marije u Baču, Bač, 2008.), nedavno je u popularnoj formi tiskao i svoje predavanje o Šokcima, održano 22. veljače 2011. u Franjevačkome samostanu u Baču.

Poslije kratkoga uvoda *Tko su Šokci (O nazivu, podrijetlu i pripadnosti)*, u sedam kratkih poglavlja (*Naziv Šokci, Za Kulina bana, Ime pape na ploči u Baču, Prvi Šokci u Bačkoj, Pad Bosne [1463.], Prva izvješća i Šokac – Hrvat i katolik*), autor je skicirao povijesne i kulturološke osnove vezane za imenovanje, doseljenje i nacionalnu pripadnost Šokaca u Bačkoj, a djelo završava popisom korištenih *Izvora i literature*.

Glede etimologije naziva Šokac, on ističe da se javlja u XII. stoljeću u današnjoj sjeveroistočnoj Bosni, u području Soli (ime je dobilo po istoimenom središtu, današnjoj Tuzli, *tur.* Tuz: solana), po kojoj drži i da je nastalo šokačko ime (Solinjaci > Šokci): Soli su, kao i susjedna Usora, bile naseljene katolicima, dok su u Bosni, koja je obuhvaćala središnji dio današnje BiH, živjeli bosanski krstjani (bogumili, patareni), pa je naziv Šokac nastao kao sinonim za katolika, nasuprot krstjana iz središnje Bosne. Naseljavanje Šokaca u Bačku odvijalo se u valovima vezano za turska osvajanja (pad Srebrenice 1437., prvi pad Jajca 1463., pad Srebreničke banovine 1512., osvajanje Bača, južne Ugarske i Slavonije 1526., zatim 1645.-1697. te austrijsko-turski rat 1716.-1718.). Špehar naglašava kako su u XVIII. stoljeću u mnogim naseljima u Mađarskoj postojale „hrvatske ulice“ i „hrvatske općine“, u kojima je živjelo hrvatsko stanovništvo koje se različito nazivalo (Hrvati, Šokci, Bunjevci, Dalmatinci).

U završnom poglavlju, iz kojega je, kao i u uvodu, razvidan razlog izdavanja knjižice (tvrdnje da „nikakvih seoba Šokaca nije bilo, već da je to izmišljotina franjevaca“ te da su franjevci pokatoličavali Srbe), autor ističe kako je podrijetlo Šokaca jasno jer su u Slavoniju i u Ugarsku došli već pod tim imenom i kao katolici te da nema nikakvih podataka da su bili pravoslavni, niti bilo što upućuje na to. On naglašava kako najviše Šokaca danas naseljava Slavoniju, te da žive još i u Mađarskoj i Rumunjskoj, ali da ih je najmanje u Bačkoj, pa zaključuje: „Bilo bi čudno i pomalo smiješno da baš tu, gdje ih je najmanje, oni budu nekakva posebna etnička skupina. Nikad se naziv Šokac nije smatrao za naciju već se podrazumijeva pod tim zajedničko narječje – ikavica, običaji, mentalitet, kao nešto zajedničko unutar hrvatskoga naroda. Svako isticanje Šokaca kao posebne etničke grupe je besmislica – *nulla nullissima* (nitko i ništa). Izdvajanje Šokaca kao posebne grupe značilo bi njihovo nestajanje“.

Špeharova knjižica idejnom koncepcijom – premda znatno skromnijih ambicija – te motivima nastanaka (pokušaji da se od bačkih Šokaca stvori posebna nehrvatska etnička skupina) podsjeća na *Bilježnicu za povijest bunjevačkih i šokačkih Hrvata* Josipa Temunovića. No, za razliku od izvjesnoga uspjeha koji je polučio projekt samosvojnih Bunjevaca ne-Hrvata, istovjetni su pokušaji propali u odnosu na bačke Šokce, unatoč povremenim nemirenjima ovdašnje konzervativne znanosti i politike. U tom smislu, knjižica je vrlo korisna za Šokce u Bačkoj, jer je literatura o njima znatno oskudnija nego o Bunjercima. Šteta je samo što u pripremu knjižice nisu bili

uključeni i drugi mjesni poznavatelji povijesti ili hrvatske institucije, čime bi se ne samo dobilo na kvaliteti i opsegu teksta, već i na nedostajućim formalnim elementima (CIP, ISBN), što može ostati kao zadaća za drugo izdanje.

Slaven Bačić

Tradicijsko ruho Hrvata u Vojvodini : Hrvatska matica iseljenika 7.–20. prosinca 2011., [katalog], ur. Josip Forjan, Hrvatska matica iseljenika, Zagreb, 2011., 23 str.

Na početku treba istaknuti da je pisanih tragova o odijevanju Hrvata u Vojvodini relativno malo te je svako novo djelo od iznimne važnosti, napose iz razloga što upotpunjuje dosadašnja skromna znanja i omogućava daljnja istraživanja. To vrijedi i za ovaj katalog, tiskan uz istoimenu izložbu, priređenu u Hrvatskoj matici iseljenika, na kojoj su prikazane narodne nošnje Hrvata iz svih regija – i Srijema (str. 3-9) i Bačke (str. 10-20) i Banata (str. 21-23).

Autor prvoga teksta „Tradicijsko odijevanje srijemskih Hrvata Šokaca u Gibarcu“ (str. 3-5), Josip Forjan temeljito opisuje muško i žensko ruho ovoga mjesta, u kojemu je 1991. godine živjelo 91,4 % Hrvata. U odjeljku „Muško ruho“ opisuje način odijevanja muškaraca u ljetnom i zimskom razdoblju, skupa s detaljima koji su odjeću činili svečanom ili svagdanjom, s tim da povezuje stariji način odijevanja s novijim na primjeru pojasa *tkanice*, uz naglasak da su u novije doba došle u modu *tkanice* trobojnice. U odjeljku „Žensko ruho“ Forjan prikazuje način odijevanja djevojaka i udanih žena s detaljnim opisima